

ACC. N:R M. 15922: 1-8.

Landskap: Skåne Upptecknare: Wihlborg Larsson, Perstorp
Härad: N. Åsbo Berättare: " " " m. fl.
Socken: Dir. s:n Berättarens yrke: lantbr.
Uppteckningsår: 1962 Född år 1898 i Perstorp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Milstolpar och vägvisare. s. 1-8.
(sid. 8 kartskiss)

LUF 119

11/4 5 27/4-621

Skriv endast på denna sida.

MILSTOLPAR och VÄGISARE :

1:

Om man från väg 24 (förut 63) följer den gamla vägsträckningen av väg 108, (förut 54) genom Bälunge by i Oderljunga socken, kommer man över en höjd inne i byn. Här skall enligt uppgift ha stått en milstolpe, dess läge kan ej exakt angivas.

2.

Följer man väg 108 söderut kommer man till den gård där Ulfs gästgivaregård i förfluten tid var belägen. Strax intill gården och söder om denna, samt öster om landsvägen, står en gammal vägvisare av sten. Röset till denna är i bredd 150 . 150 cm. och 78 cm. högt. Stenen har en höjd av 90 cm. över röset och är vid basen 65 cm. bred, dess tjocklek ungefär 18 cm. Stenen har inskriptionen : 1764, därunder Bälunge 1/4, Kiädarp 1/2, Fagerhult 1 1/2, Örkelljunga 3/4. Därmed angives i gammal mil avståndet till närmaste gästgivaregårdar. Såväl sten som röse äro i gott skick.

3.

Längre söderut skall ha stått en milstolpe mitt emot Skingeröds kvarn. Inget spår synes efter denna.

4.

Mera söderut vid den gård i Heljalt där den s.k. Göingevägen stöter till landsväg 108 skall nästa milstolpe ha stått. Icke heller här finnes någon lämning. Uppgifterna om de försvunna stenarnas lägen ha lämnats av fröken Ester Winberg Heljalt, född 1886 å det hemman hon ännu äger och bebor. Hon tillhör en gammal släkt inom socknen och är mycket minnesgod.

5.

Vid Oderljunga kyrkoby har vägen för en del år sedan rätats. Vid dess gamla sträckning, som ännu är farbar, står en milstolpe, ungefär 100 meter söder ut från kyrkan. Stenen står i ett röse uppe å gårdesgården vid vägens östra sida. Röset är cirka 150 cm. brett åt varje sida och ungefär 140 cm. högt. Röset är i dåligt skick och stenen lutar något mot vägsidan. Stenen är 75 cm. hög över röset och 52 cm. bred vid basen. Tjockleken cirka 16 cm. Den har inskriptionen: överst 1764, därunder 1/4 och nedanför F.

6.

1 Något söder om Harholma by står en milstolpe å vägens östra sida å ett 80 cm.

Luf 119

f. 1886
Oderljunga

högt röse, vars bredd är 160. 160 cm. Röset är i gott skick. Stenen är cirka 104 cm. hög över röset och ungefär 64 cm. bred vid basen, samt nära 17 cm. i tjocklek. Den har överst en kunglig krona inhuggen och under denna ~~är~~ därunder 1M, samt nederst 1764. Stenen lutar något utåt mot vägsidan.

7.

Nästa milstolpe står å Ebbarps ägor i Perstorps socken, cirka hundra meter söder om sockengränsen mot Oderljunga socken, (numera bildar Oderljunga tillsammans med Perstorp kommunen Perstorps Köping). Röset till denna stolpe är ungefär 150 cm. brett å varje sida och cirka 90 cm. högt. Stenen är 90 cm. hög över röset, cirka 50 cm. bred vid basen och ungefär 15 cm. i tjocklek. Den har överst årtalet 1764 inhugget, därunder 1/4 och underst ~~A~~. Stenen står rak, röset är i gott skick, men vägen är här under omläggning till större höjd, varför sten och röse verkar lågt. På 1920 talet blev sten och röse flyttat till denna plats från sitt ursprungliga läge, cirka fyra meter längre från vägkanten. Denna flyttning var alldeles omotiverad och påtalades av landsantikvarie Olsson, som ville ha den tillbaka till sin gamla plats. Detta skedde ej, men fråga är, om inte det nu blir erforderligt.

8.

Ungefär en kilometer söderut härifrån, tillstöter landsvägen från Perstorps kyrkby till väg 108 i ett Y-format vägskäl. Denna väg är en delsträcka av vägen Kristianstad-Hälsingborg där den förr drog fram och under en längre sträcka tills väster om Blekemåsa är ~~den~~ samma väg som 108. Vid det sagda vägskälet stod i forna dagar en vägvisare ~~av~~ sten inne i vinkeln i Y. Den var omkullfallen i början av 1900 talet och kastades åt sidan vid en breddning och ändring av vägskälet på 1920 talet. Den låg i väggropen och påkördes och skadades av en lastbil under 1930 talet, varvid dess topp slogs av. Landsantikvarien föreslog att den skulle restaureras och vägförvaltningen uppställde den i ett nytt röse väster om vägen. Röset är 170 cm. brett varje sida och 75 cm. högt. Stenen är cirka 70 cm. över röset, den avslagna toppdelen ligger vid dess sida å röset. Sten har å ena sidan (den som nu vetter åt vägen) inhugget Bälinge och å andra sidan knappt läsbart ordet Tyringe. Då stenen i forna dagar stod i vägskälet, visade dessa Ortsnamn vägen dit å ömse sidor.

9.

Nästa milstolpe står ett par hundratal meter söder om detta vägskäl. Den mar-

kerar dock icke väglängden å väg 108, utan åt Kristianstad-Hälsingborgs väg. Röset är här 160.160 cm. i bredd och 110 cm. högt. Stenens höjd över röset cirka 75 cm. dess tjocklek ungefär 14 cm. Den har överst inhugget $1/4$ och därunder 1764. Sten och röse äro i gott skick.

10.

Nästa milstolpe tillhör väg 108 och står $1/4$ gammal mil från stolpen i 7. ovan. Den står strax väster om Blekemåsa f.d. gästgivaregård och numera på vägens västra sida, flyttad i år 1962, på grund av en rätning av vägen. Röset är sålunda nyss upplagt i storlek 170.160 cm. i bredd och 85 cm. högt. Stenen har en höjd av 95 cm. över röset, bredd vid basen cirka 55 cm. tjockleken 15 cm. Den har överst $\frac{1}{2}$ och därunder årtalet 1764.

11.

Vid Blekemåsa f.d. gästgivaregård står å vägens västra sida en vägvisare å gårdesgården utan röse. Höjden över marken 80 cm. bredden vid basen 60 cm. tjockleken ungefär 12 cm. Den har inhuggen inskriptionen : Blekemåsa, därunder Bälinge $1\frac{1}{2}$, Tyringe 2, Åby $1\frac{3}{4}$, Röstånga $11/16$, avstånden till andra gästgivaregårdar i gammal mil.

12.

Milstolpen vid Blekemåsa västligaste hemman tillhör vägsträckningen Kristianstad-Hälsingborg. Röset är i bredd 150.150 cm. höjd 85 cm. Stenens höjd över röset 70 cm. bredd vid basen cirka 40 cm. och ungefär 15 cm. i tjocklek. Å den står ~~överst~~ inhugget 1764 och däröver $\frac{1}{2}$. Den markerar en halv mil från Perstorp och en kvarts från stenen å 9. ovan. Röse och sten i gott skick.

13.

Numera leder ju huvudleden Åstorp-Finja (gamla Hälsingborg-Kristianstads) med en viadukt över järnvägen vid Blekemåsas västra gräns. Men följer man den gamla vägen tvärs över kommer man strax till det gamla vägskälet, där vägen delade sig åt Klippan och Röstånga. Här står mitt i vägskälet å en grönplan en gammal vägvisare återuppsatt på 1920 talet. Röset är trekantigt med längdsidorna vardera 220 cm. och kortsidan 150 cm. Å stenens ena sida står inhugget: Till Åby (Klippan), å andra sidan Till Röstånga.

14.

Följer man väg 108 över viadukten mot Röstångahållet kommer man till en milstolpe å vägens östra sida, den står å ägor tillhörande Riseberga socken.

Röset är ungefär 145.135 cm. i bredd och cirka 80 cm. högt. Stenen är cirka 75 cm. hög över röset och 50 cm. bred vid basen, samt 15 cm. i tjocklek. Överst står inhugget $\frac{1}{4}$ och därunder 1764. Den markerar väglängden från stenen vid Blekemåsa under 10. ovan.

15.

Som förut sagts står en milstolpe vid Perstorp. Den står å vägens västra sida, vilket är egendomligt enär den anses stå på sin ursprungliga plats och vanligen stodo milstolparna öster om vägen. Det är dock antagligt att de stodo å vänster hand räknat från Kristianstad. (Å väg 108 som är gamla vägen Stockholm+Malmö blir det även vänster hand räknat från Stockholm). Milstolpen vid Perstorp står å gårdesgården utan röse, har överst en kunglig krona och därunder 1 M. Något öster om Perstorps tätort står nästa milstolpe å ett röse.

16.

Å vägen Perstorp-Röstånga över Gustafsborg förbi den plats där Skånska Glasbruket låg i forna tider, den väg som skall vara byggd under ungefär samma tid som glasbruket anlades, har väl även varit indelad med milstolpar, men av dessa finnes endast en kvar, uppsatt intill vägen inom Färingtofta socken. Huruvida den kommit å rätt plats är osäkert.

17.

Följer man länshuvudleden från Blekemåsa mot Klippan har man strax väster om Hyllstofta samhälle och något öster om Hyllstofta by en milstolpe söder om vägen, stående uppe å gårdesgården, väster om Hyllstofta by en milstolpe vid vägens gamla sträckning, stående på marken utan röse, nästa milstolpe står även vid en äldre sträckning av vägen i närheten av Söndraby och nästa står vid Elfdalens Gård något innan gamla tingsplatsen i Åby. När tillfälle till uppmätning av dem kommer, skall jag återkomma med uppgifter.

Som synes ha samtliga milstolpar och vägvisare uppsatts år 1764. Materialet till stenarna är ett slags sandsten som icke finnes i orten. Allmogens gamla benämning är "fjäringpåle" eller "fjäringspäl". Inskriptionerna äro å alla inhuggna, bokstäverna de vanliga, men stundom svårtydda på grund av vittring. Med beteckningen "fjäringsväg" menade man avståndet mellan milstolparna i en fjärdedels gammal mil. Uttrycket fortlever bland äldre personer, men nämnes numera sällan. Stolparna anses ha uppsatts på grund av en kunglig förordning.

Vem som utförde arbetet med deras uppsättande, därom finnes ingen upplysning att erhålla av ortsbefolkningen. Underhållet av dem torde ha ordnats av orternas landsfiskaler, åtminstone har en gång i början av 1900 talet stolpen under 11. ovan restaurerats genom länsmannens i Riseberga distrikt försorg. Stolparna ha på somliga ställen gett namn åt platsen där de stodo, såsom "pälaliden" i Bälinge. Å äldre kartor av Generalstabens 100;000 dels var varje fjärdedels gammal mil markerad med ett streck över vägen. Å nyare kartor av denna typ finnes några ännu markerade, dock icke alla de som stå kvar.

MILSTOLPAR, forts.

Följer man länshuvudvägen Åstorp - Kristianstad från viadukten över järnvägen öster om Hyllstofta station i riktning mot Klippan kommer man något västerut till en punkt där gamla vägen som leder förbi stationen träffar länshuvudvägen. Här står en milstolpe söder om länshuvudvägen (väg 21). Denna har förr stått i ett röse, men vid breddning av vägen 1934 borttogs gärdesgården och röset. Stenen står nu i jordvallen och lutar betänkligt utåt mot vägen. Den är av ungefär en meters höjd och har inskription 1/4 och därunder 1764. Fortsätter man vägen mot Klippan kommer man något väster om Hyllstofta by till ett ställe där vägen rätades ovan nämnda år. Den gamla vägen är här borttagen i östra delen, men västra delen ligger kvar ledande till en lantgård. Invid denna västra del av gamla vägen står vid dess norra sida en milstolpe en fjärdedels gammal mil från den förut nämnda stolpen. Denna har även förr varit placerad i ett röse, men detta är mestadels bortplockat, varför endast några stenar på marken ligga runt stolpen. Denna har överst en kunglig krona därunder och under dessa initialer 1 M, samt nedanför några bokstäver som äro ganska otydliga, (troligen R 3 A 16) samt nederst årtalet 1764. Härifrån är således en gammal mil till stenen som står något väster om Perstorps kyrka invid gamla vägen. Följer man länshuvudvägen mot Klippan kommer man till en samhällsliknande plats med namnet Söndraby. Här är företaget en vägrätning, så att vägen numera går något norr om den gamla en längre sträcka. På en höjd vid gamla vägen, som delvis är kvar, kallad "Getabacken" står i närheten av en lantgård en milstolpe med inskription 1/4 och därunder 1764. Stenen står i ett bra röse, överst klätt med cementgjutning. Rösets höjd över marken är cirka 80 cm. dess bredd på ovansidan 75 cm. vid botten något mera. Stenen är ungefär 70 cm hög och 42 cm bred vid basen, ungefär 42 cm. tjock. Nästa sten står mitt emotträdgården vid Elvdalens gård. Stenen som har inskriptionen 1/2 och därunder 1764 är cirka 68 cm. hög över röset och ungefär 50 cm. bred vid basen. Röset är i bra skick överst cementerat och cirka 80 cm. högt samt ungefär 83 cm. brett på ovansidan. Härifrån är endast ett 50tal meter till gamla tingsplatsen för Norra Asbo Harad, ett område som är planterat med gran. För ett halvsekel sedan fanns gamla personer, som talade om, att de varit närvarande vid avrättningar här och stått "spetsgård". Tingsplatsen tillhörde Åby bys (numera Klippan) ägor. Elvdalens gård, varå milstolpen står,

6

Zuf 1194

har tillhört Bjersgårds fiedekomissägor, numera är gårdens mark inlöst av Klippans Köping och avsedd användas vid behov till byggnadsområde. Väster om Klippans samhälle skall ha stått en milstolpe i närheten av Åbygården, denna är arreende under Bjersgård. Några hundra meter västerut vidtager Södra Åsbo Härad. Från länsväg 21 leder en väg mot Ängelholm, huvudsakligen anlagd på järnvägsbanken å den nedlagda Klippan-Ängelholm banan. Nordväst om Gråmanstorps kyrkby följer denna nyanlagda väg icke järnvägsbanken å en lång sträcka förbi Östra Ljungby. Här följer den nya vägen den gamla vägsträckningen förbi Wettinge gård, även den tillhörande Bjersgård. Strax invid Wettinge ladugård och väster om vägen står en milstolpe i ett bra röse. Den torde utmärka en fjärdedels mil från Åby (numera Klippan) räknat efter gamla vägens sträckning förbi Gråmanstorps kyrkby, denna väg var mycket krokig. Stenen vid Wettinge är ungefär en meter hög.

Obs. Måtten å stenar och rösen kunna icke angivas exakt i cm. troligen har de haft något bestämt tumtal då de uppsattes, men förskjutningar har skett under den långa tid de stått. Det synes som de stenar som utmärka hel mil ha alla haft en kunglig krona inhuggen överst. Några bokstavsinskriftioner utöver kungliga initialerna och väglängdsangivningen kan icke märkas på någon av de angivna stenarna, med undantag för ovan nämnda sten väster om Hyllstofta by. Osäkert är om de äro rätt avlästa, då de äro otydliga, och vad de åsyfta kan man ej förstå. Som jag omnämnt äro några stenar i behov av rätning och omvårdnad, huruvida vägförvaltningen anser detta som ett åliggande är okänt. Samtliga stenar (med undantag av stenarna vid Wettinge och Åbygården,) har jag markerat med streck å den förut bifogade skissen.

Effert skala
1:100 000

M. 15922:8.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Skåne
W. Åsbo hd.
Div. a:r.

Inlämn. av Wilhelm
Larsson, Perstorp, år
1961

